

Nekaj se premika

V zadnjem času smo v Trstu in v deželi Furlaniji Julijski krajini na splošno pričeli nekaterim dogodkom, ki upravičeno vlivajo v našo dušo upanje, da odnosi med italijansko večino in slovensko manjšino le niso in tudi ne bodo v prihodnosti odvisni samo ali predvsem od števila hiš oziroma nepremičnin, ki naj bi jih Slovenija vrnila optantom iz Kopra, Izole in Pirana. Prvaki ezulskih organizacij — pri celotni zadevi so tudi sami neposredno zainteresirani — so namreč tako glasni, da se zdi, kot da bodo prepvili in morda celo oglušili samo zunanjo ministrico Susano Agnelli. Ta naj bi se skratka popolnoma podredila njihovi volji.

Kako se bodo dogajanja in pogovori med Italijo in Slovenijo končali, v tem trenutku ne vemo. Prav tako ne vemo, če in koliko bo v njenem morebitnem sporazumu govora o naši slovenski manjšini, oziroma njenih nerešenih in neurejenih problemih.

Dogodki, ki jih imamo v mislih in ki smo jih omenili na začetku tega sestavka, pa so naslednji: tržaška občinska uprava je z nizom pobud uradno priznala obstoj slovenske kulture v Trstu, kar je italijanska večina do zdaj ali zanikala ali vsaj ignorirala; tržaški župan je napovedal simpozij, na katerem bodo predstavniki slovenske vlade orisali v Trstu gospodarsko dejanskost Slovenije; videmska Cerkev pa bo v soboto, 3. junija, priredila v Špetru posvet o temi: Furlani in Slovenci v Furlaniji.

Pobuda tržaške občinske uprave je gotovo nekaj izrednega. Prvič se je namreč zgodilo, da se je tudi široka javnost seznanila s slovensko kulturno stvarnostjo v mestu, še najvažnejše pa je, da je niz prireditev zgovorno dokazal, da bi bil Trst brez slovenske kulture osiromašen. Tudi napovedane simpozija gospodarske narave ne gre omalovaževati, saj bo ta, vsaj posredno, nakazal pot in dal smernice za nadaljnji razvoj odnosov tudi med večinskim in manjšinskim ljudstvom v Trstu in njegovi deželi.

Posvet, ki ga bo priredila videmska Cerkev, pa je posebej

DRAGO LEGIŠA ■■■► 2

Bo tudi tokrat vse ostalo pri starem?

Česar ni sprožilo sočustvovanja z žrtvami množičnega pokola v središču Tuzle — tlak, na katerem so ležala razkosana trupla, so prekrili z rožami in gorečimi svečami — so v javnem mnenju izzvali televizijski posnetki priklenjenih mednarodnih opazovalcev. Žalovanje se je v hipu spremenilo v sveto jezo. Celotni politiki so se zavzeli za odločnejše ukrepe, češ zdej pa nam je dovolj. Vsi glasno zahtevajo takojšnjo izpustitev ugrabljenih modrih čelad in mednarodnih opazovalcev, toda na Palah so gluhi. Ne gre za ugra-

Posvetovanja v sklopu kontaktne skupine in Atlantskega zavezništva, ostajajo še vedno nedorečena. Rusija sicer obsoja srbške ugrabitve, vendar na tihem podpira ambicije južnih bratov. Francozi in Angleži se hudujejo, javno mnenje zahteva po umoru modrih čelad kaznovanje morilcev.

V Jadransko morje sta zapluli dve letalonosilki, v Splitu so posebni oddelki angleške vojske, pripravljeni so ameriški marinci. Vse naj bi bilo torej nared za desant, ki naj bi osvobodil talce. Vo-

jaki so pripravljeni, potrebujejo pa blagoslov politikov. Tega pa po vsej verjetnosti ne bo. Odločitev ni lahka, še posebej ko prihaja po dobrih treh letih bosanske tragedije.

Tako ostaja pri starem, saj se bo razburjanje kmalu poleglo, v središču zanimanja bodo prišli novi argumenti, Bosna bo za hip pozabljena, vse dokler se ne bodo ponovili množični pokoli, dokler ne bodo spet padli pripadniki mirovniških sil. Vse tako, kot se je že tolikokrat zgodilo v preteklih letih.

SAŠA RUDOLF

bljence, pravijo, pač pa za vojne ujetnike, kajti Združeni narodi niso več nevtralna in nepristranska organizacija, pač pa skupnost, ki nas je napadla in jo moramo imeti za sovražno. Predsednik samooklicanega srbsko-bosanskega parlamenta Krajišnik, ki odločno nasprotuje vsakršnemu popuščanju, se verjetno zaveda nevarnosti, ki pretijo Palam, zato pušča odprta vrata za dialog. Zajete mirovne čelade bomo izpustili, je pristavil, ko bomo dobili zagotovila, da ne bo več letalskih napadov.

Modre čelade v Bosni prejemaajo okrepitve

Manjšinski posvet v Saint Moritzu

V Saint Moritzu v Švici je prejšnji teden potekal dvodnevni 40. kongres Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti ali FUENS-a. Kakih 200 delegatov, ki zastopajo 60 organizacij, strank in združenj narodnih manjšin iz vse Evrope, je bi-

lo v gosteh pri retoromanski skupnosti.

Slovence v Italiji je na tem mednarodnem zasedanju zastopal deželni tajnik Slovenske skupnosti Martin Breclj. V Saint Moritz so prišli še zastopniki koroških Slovencev Reginald

Vospernik, ki je tudi podpredsednik FUENS-a, ter predsednik in tajnik centra avstrijskih narodnosti z Dunaja Karl Smolle in Hubert Mikl.

Za mikrofonom se je vrstilo kakih 40 predstavnikov manjšinskih narodnostnih skupnosti iz vse Evrope, od Bretoncev v Franciji do Nemcev v Rusiji, od Fincev na Švedskem do Romanov v Makedoniji. Med prvimi se je oglasil tajnik Slovenske skupnosti Martin Breclj in na kratko orisal sedanjosti politični trenutek Slovencev v Italiji. Poudaril je temeljno zahtevo po globalnem zaščitnem zakonu, ki naj bi načelno uredil pravni status Slovencev v Italiji, med odprtimi vprašanji pa je posebno omenil problem zastopnosti v izvoljenih telesih, ki ga slovenska manjšina v Italiji v resnici deli z mnogimi drugimi v Evropi, kot je prišlo do izzara na samem zasedanju. Letošnji 40. kongres FUENS-a se je odvijal, kot rečeno, v Saint Moritzu v Švici v domovini Retoromanov, prihodnji pa bo prihodnje leto v Temišvaru v Romuniji pri tankajšnji madžarski manjšini.

Mons. dr. Kazimir Humar, ugledni kulturni in javni delavec ter publicist, je letošnji nagrajenec Sklada Dušana Černeta.

Sklep je bil soglasno sprejet na redni spomladanski seji Sklada z utemeljitvijo, ki bo podana med svečano podelitvijo nagrade. Prireditev bo prihodnji teden, v soboto, 10. junija, ob 20.30, v komorni dvorani Katoliškega doma v Gorici.

Letošnja slovesnost bo po vrsti dvajseta in bo tako imela tudi jubilejni pečat.

Sklad Dušana Černeta je bil ustanovljen leta 1975, v spomin na tedaj umrlega slovenskega javnega in kulturnega delavca, časnikarja na postaji Radio Trst A. Njegova življenjska vodila so bila slovenstvo, krščanstvo in demokracija, to so pa tudi merila za priznanja, ki se v spomin na Dušana Černeta podeljujejo zaslužnim osebnostim in ustanovam v našem zamejstvu.

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 1. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zdravje je v naših rokah (Helena Bizjak); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Tatjana Rojc: »Nemirne stopinje skozi srce«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Likovna delavnica; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližjega vzhoda.

■ PETEK, 2. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Likovna delavnica; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Tatjana Rojc: »Nemirne stopinje skozi srce«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Potovanje v otroški svet« (Jelena Stefančič); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.10 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 3. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert v stolnici sv. Justa v Trstu; 11.30 Iz Dopisnic z najbližjega vzhoda; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezije); 12.45 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Mala scena. Janez Povše: »Srce brez potnega lista«.

■ NEDELJA, 4. junija, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Povodni mož« (Milan Lipovec); 10.25 Veselo po domače; 11.00 Čakole na placu; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Koroški obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Janez Povše: »Srce brez potnega lista«; 14.40 Potpuri; 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.30 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 5. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: »Dr. Dorče Sardoč«; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Tatjana Rojc: »Nemirne stopinje skozi srce«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: Glasbena pravljica (Janez Bitenc); 15.00 Iz življenja mladostnika (Tanja Colja); 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave; 18.45 Čakole na placu.

■ TOREK, 6. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Čemu toliko junaštva; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Tatjana Rojc: »Nemirne stopinje skozi srce«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Luigi Pirandello: Ko bi čutila, kako ves gorim. Radijska igra.

■ SREDA, 7. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Koroški obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Tatjana Rojc: »Nemirne stopinje skozi srce«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriskem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Rosa L.« - kronika o neki revolucijarki.

Nekaj se premika

pomemben zato, ker zadeva stike med Furlani in Slovenci, se pravi problematiko, ki je bila in je še vedno preveč zanemarjena. Na tem področju se dejansko orje ladina. Ne smemo pa pozabiti, da so Furlani večinski narod v deželi in da bo tudi in predvsem od njih odvisna nadaljnja usoda naše slovenske manjšinske skupnosti.

Vprašanje stikov in razmerja med večino in manjšino zadobiva, hvala Bogu, svojo pravo razsežnost in se uokvirja v sklop prizadevanj, ki so ta čas še kako aktualna v evropskem merilu. Da je tako, je med drugim zelo jasno potrdil tridnevni simpozij, ki so ga v Portorožu priredili Slovenski krščanski demokrati in Evropska zveza krščansko-demokratskih strank. Manjšinska problematika je gotovo eno glavnih vprašanj, s katerimi se mora že danes soočiti Evropska zveza. Že v bližnji prihodnosti pa ji bo morala posvečati še večjo pažnjo.

Okrogla miza o slovenski kulturi v Trstu

V dvorani muzeja Revoltella v Trstu je bila okrogla miza o slovenski kulturi v Trstu. Ta je nekako zaključila niz prireditev, ki jih je o aspektih slovenske kulture v Trstu organizirala tržaška občinska uprava.

Kot prvi je spregovoril tržaški podžupan in odbornik za kulturo Roberto Damiani. Skušal je podati oceno te pobude in dejal, da se je nekaj vendarle premaknilo, in to ne samo na političnem in upravnem področju: spremenila se je tudi miselnost tržaških prebivalcev. Čeprav je treba še veliko narediti, se je na področju prizadevanj za dialog med slovensko in italijansko komponento Trsta vendarle začelo delati.

Za Damianijem je spregovoril občinski svetovalec Slovenske skupnosti Peter Močnik, ki je dejal, da pobuda tržaške občine pomeni prelom z bližnjo in daljno preteklostjo. S tem je treba nadaljevati, da se ponovno pridobi to, kar se je v preteklosti dobrega izgubilo: na tem dobrem je treba ponovno zgraditi bodočnost nekoč velikega Trsta. Potrebno je prilagoditi dejstvo, da se ni treba bati prisotnosti nekoga, ki je od nas različen in v istem položaju. Pri tem ni dovolj, da se omejimo le na kulturo, ampak je treba zajeti vsa ostala področja.

Ravnateljica muzeja Revoltella Maria Masau Dan je dejala,

NOVICE

»Ut unum sint« (Da bi bili eno) je naslov zadnje enciklike papeža Janeza Pavla II. Gre za »ekumensko« encikliko poglavarja katoliške Cerkve, ki je bila napovedana in ki pomeni glavno pripravo na vstop v tretje tisočletje.

* * *

Na festivalu v Cannesu je zlato palmo za najboljši film prejel bosanski režiser Emir Kusturica. Režiral je film z naslovom Podzemlje (Underground).

* * *

Nad dva tisoč smrtnih žrtev je zahteval potres, ki je v nedeljo, 28. maja, popolnoma porušil mesto Neftegorsk na otoku Sahalin na Daljnem vzhodu.

* * *

Bivši obrambni minister Slovenije Janez Janša je bil potrjen za predsednika Slovenske socialdemokratske stranke. Kongres je stranka imela v Topolšici.

* * *

Slovenska vlada je soglasno sprejela predlog za začetek postopka za spremembo tistega člena slovenske

ustave, po katerem tuji državljani ne morejo biti lastniki nepremičnin v Sloveniji. Predlog je v zvezi z zahtevo Evropske zveze, naj Slovenija uskladi svojo zakonodajo s tisto, ki je v veljavi v državah članicah Unije. Zadeva pa ni tako preprosta, kot se zdi na prvi pogled.

* * *

V središču pozornosti italijanske javnosti je predlog Umberta Bossija, glavnega voditelja Severne zveze, naj se ustanovita dva parlamenta, eden na Severu, drugi na Jugu, ki bo sta nadzorovala delovanje osrednjega parlamenta v Rimu. Bossi trdi, da gre za ukrep, ki naj omogoči, da bo Italija stopila na pot federativno urejene države.

* * *

V Italiji je še milijon 300.000 nepismenih. Zato se nekateri visokošolski krogi zavzemajo za nekakšen Marshalov načrt na področju kulture. Služil naj bi za to, da bi v državi ustvarili pravo množično zavest v odnosu do raziskovalnega dela. V Franciji se država zavzema za to, da bi 30 odstotkov vseh 18-letnikov spravila na univerze, v Italiji pa jih je komaj 15 odstotkov, od teh pa samo trije na deset pridejo do diplome.

* * *

V Lávoci, v Visokih Tatrach na Slovaškem, se je prejšnji teden končal 9-dnevni seminar za vežbanje manjšinskih mladinskih animatorjev. Gre za del mladinske kampanje proti rasizmu in ksenofobiji, ki jo vodi Svet Evrope pod geslom Vsi različni — Vsi enaki. Med 40-imi udeleženci iz vse Evrope je bil edini mladinec iz Italije pripadnik naše narodnostne skupnosti, Peter Rustja iz Trsta, ki zastopa Zvezo narodnih manjšin v Italiji Confémili.

Omenjeni seminar je bil že tretji po vrsti v kampanji proti rasizmu. Prva dva sta bila v Strassburgu in sta bila namenjena prvi Romom, drugi pa narodnim manjšinam. Seminar, na Slovaškem pa so posvetili ne samo narodnim, temveč tudi družbenim manjšinam, na primer beguncem oziroma izgnancem z vojnih področij na Balkanu.

* * *

V Portorožu je v preteklih dneh potekal mednarodni seminar Evropske zveze krščanskih demokratov in Slovenskih krščanskih demokratov na temo: Praktične ovire pri uresničevanju listine o manjšinah v razširjajoči se Evropski zvezi. Prisotni so bili visoki predstavniki raznih držav.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Sergej Verč

SAMOMOR KITOV

Krstna uprizoritev
režija Mario Uršič

v ponedeljek, 5. junija, ob 20.30

ABONMA RED A

v torek, 6. junija, ob 20.30

ABONMA RED B

v Kulturnem domu v Gorici

Pogovor s prof. Majdo Kaučič Baša

Narodna zvest, jezik, šola

Že nekaj časa je minilo, kar so na Opčinah potekali Primorski slovenistični dnevi. Pogovor z eno glavnih organizatork prof. Majdo Kaučič Baša je nudil priložnost za širše razmišljanje o vprašanih, ki zadevajo našo narodnostno skupnost, predvsem problemih našega jezika in jezikovne vzgoje v šolah.

Katera so glavna spoznanja letošnjih Primorskih slovenističnih dnevov?

Primorski slovenistični dnevi, letno zborovanje primorskih slovenistov z obeh strani meje, so priznani kot strokovno izpopolnjevanje profesorjev slovenščine tako pri Ministrstvu za šolstvo in šport v Sloveniji kot pri šolskih oblasteh v Italiji. Zaradi tega statusa imajo vnaprej določeno osnovno zgradbo: v eni sekciji se obravnava književnost, v drugi jezik, pri obojem pa naj bi bili vsebovani tudi pedagoški vidiki. Spoznanja in sporočila posveta so zato raznovrstna in številna.

Prvo, zelo pomembno sporočilo letošnjih Primorskih slovenističnih dnevov je vsebovano že v njihovem razpisu.

Vsebinsko celotnega posveta smo povezali s petdesetletnico osvoboditve. S književno temo »fašizem in primorska književnost« smo želeli osvetliti obdobje od nastopa fašizma do konca 2. svetovne vojne na Primorskem in njegove raznarodovalne pritiske. Osvetliti seveda iz zornega kota literarne zgodovine, torej skozi odzivanje primorskih književnikov na raznarodovalne pritiske in skozi sledove dobe v književnosti. Pri tem smo že v zgodovinski periodizaciji vgradili sporočilo, da pomeni čas med dvema svetovnima vojnama in čas druge svetovne vojne za primorske Slovence eno samo obdobje — obdobje etničnega čiščenja.

Misel, da to obdobje Primorsko še vedno na različne načine določa in da so z njim povezane tudi današnje jezikovne razmere, še posebej v zamejstvu, nam je narokovala izbiro jezikovne teme. V središču jezikoslovnih in psiholoških obravnav smo postavili »slovenščino ob zahodni meji danes«: govorno vedenje, spreminjanje govornih navad, znanje slovenskega jezika pri slovenski mladini na obeh straneh italijansko-slovenske meje.

Pedagoške vidike jezikovne in literarne teme smo želeli povezati in aktualizirati z okroglo mizo o »razvijanju narodne zavesti v slovenski šoli v Italiji«. Zasnovali smo jo na spoznanju, da je pri manjšini, kakršna je slovenska v Italiji, razvita narodna zavest nujen pogoj za ohranjanje jezika. Razvijanje narodne zavesti je zato tu še pomembnejše kot v nemanski šoli, obenem pa je zaradi posebnih razmer veliko težje. Pogovor med raziskovalci te problematike in šolniki naj bi dal odgovor na vprašanje o ciljnih, ki naj jih slovenska šola glede narodne zavesti zastavi, o vsebinah, s katerimi naj jo razvija, in kako naj pri tem ravna z učenci iz neslovenskih družin.

Kakšni so ti odgovori?

Razvijanje slovenske narodne zavesti je ena od obveznih nalog slovenske šole v

Italiji — kljub dejstvu, da prihaja vse več učencev iz jezikovno mešanih zakonov. Zaradi njih bo morala slovenska šola izpolnjevati istočasno dve zahtevi: zahtevo po ohranjanju slovenskega jezika in identitete, kar je pogoj za ohranitev skupnosti, in zahtevo po vključevanju čim večjega števila otrok. Obe zahtevi izpolnjuje en sam model šole. To je šola s slovenskim učnim jezikom, ki zna naučiti slovenščino tudi na novo; šola, ki načrtno in sistematično gleda na svet iz slovenskega zornega kota, pri tem pa vzgaja k spoštovanju drugačnosti.

Razčlenjeno razpravo o učnih in vzgojnih metodah, s katerimi razvijati narodno zavest, smo napovedali za naslednjo okroglo mizo.

Kaj ste ugotovili glede znanja jezika? Kakšna je slovenščina slovenske šolske mladine v Italiji?

Raziskave potrjujejo to, kar opažajo šolniki: da med dijaki slovenskih šol v Italiji narašča število tistih, ki jim je kot konverzacijski jezik bližja italijanščina od slovenščine. Slovenščina, ki jo govorijo dijaki, je precej pomešana z italijanščino. Govorna praksa sicer ni direktni kazalec jezikovnega znanja, ki je, kot kažejo pisni izdelki, vsaj pri jezikovno boljših dijakih solidno. Primerjalne raziskave pa kažejo, da slovenski dijaki iz Trsta slabše obvladajo slovenščino od svojih (slovenskih) vrstnikov iz Kopra.

Vzroki za ugotovljeno stanje so različni. Prvi od njih je ta, da je jezik družinske komunikacije v mnogih primerih italijanščina, zunaj družine in šole pa je — posebej v mestu — sploh malo priložnosti za rabo slovenščine. Vse to vpliva na govorne navade mladine, pa tudi na njeno jezikovno zmožnost.

Znanje jezika se v veliki meri formira v šoli, kjer se sooblikujejo tudi govorne navade. Vprašanje, kako učiti slovenščino v slovenski šoli v Italiji, je tema, ki ji bo treba posvetiti celotni posvet. Letos smo želeli z referatom Jelke Cvelbar opozoriti samo na način poučevanja, ki v to šolo ne spada, ker negativno vpliva na jezikovno znanje in pospešuje mešanje slovenščine z italijanščino v jezikovni praksi učencev. Mislim na vzporedno poučevanje v dveh jezikih, ki ga prakticirajo posamezni učitelji slovenskih osnovnih šol na Tržaškem.

Kako je s slovenščino v delovnih okoljih in drugod? Kaj bi bilo treba narediti, da bi se stvari spremenile na bolje?

Raba slovenščine zunaj šole in družine seveda pomenljivo vpliva na jezikovno znanje in na govorne navade učencev. Javna raba manjšinskega jezika vpliva, dolgoročno gledano, na ohranjanje tega jezi-

ka tudi v zasebni sferi. Ta problematika sicer ni bila izrecni predmet naših tokratnih obravnav, na vprašanje pa Vam z veseljem odgovorim.

V javnem sektorju je slovenščina delovni jezik v ustanovah, ki so namenjene posebej manjšini (npr. v slovenski šoli, na radiu). V različnih ustanovah se rabi v različnem obsegu — največ slovenščine je v šoli, a tudi tam se konča slovensko uradovanje na nižjem nivoju, stiki med slovenskim učiteljem oz. šolo in šolskim skrbništvom so že v italijanščini.

Le na majhnem delu avtohtonega slovenskega ozemlja prodre slovenščina v poslovanje javnih uradov in služb — le v občinah, ki jih upravljajo Slovenci, in tudi tam v omejenem obsegu. V tržaških javnih uradih, se slovenščina na primer ne uporablja, čeprav živi prav v Trstu večina Slovencev iz naše pokrajine.

Za zasebni sektor raba slovenščine sicer ni predpisana, ni pa niti prepovedana in zanjo torej ni pravnih ovir. Poglejmo, koliko je v tem sektorju slovenščine v praksi.

V zasebnih podjetjih, katerih lastniki so Italijani, slovenščina nikoli ni delovni jezik — ne v tisti sferi dela, kamor nezaposleni nimajo dostopa, ne v stikih s strankami. Edina situacija, v kateri je tu mogoča slovenska beseda, je neformalni pogovor med dvema zaposlenima ali med zaposlenim in stranko, ki se že od prej poznata kot Slovenca.

Tudi v večini podjetij, ki so v lasti Slovencev, razmere niso drugačne. Slovenščina kot jezik internega poslovanja je tu redka izjema, vendar izjema, ki dokazuje, da je slovensko poslovanje vendarle mogoče. (V stikih z javnimi uradi so tudi ta redka podjetja prisiljena poslovati v italijanščini; isto velja za slovenske ustanove in za ljubiteljska društva, celo kadar prosijo za prispevke, ki so namenjeni izključno slovenski manjšini). Pri poslovanju s strankami je slovenski govor samoumeven samo v organizacijah, ki so posebej namenjene Slovincem, in v tistih redkih podjetjih, ki z dvojezičnimi napisi, obzrci, ceniki in drugimi pisnimi sporočili obveščajo stranko, da poslušajo tudi v slovenščini. V vseh drugih slovenskih pod-

jetjih se govori slovenščina le takrat, ko se stranka in zaposleni poznata kot Slovenca, in je torej le jezik zasebne komunikacije. Bolj ko je manjšina razkrojena, manj ko se med seboj poznamo, manj je seveda tudi takih možnosti za rabo slovenščine.

Vprašujete, kaj bi bilo treba narediti, da bi se stvari spremenile.

Še nadalje je treba ustvarjati pogoje za rabo slovenskega jezika znotraj slovenskih organizacij. Tam se samoumevno prakticira slovenski jezik in tam se vzpostavlja poznanstva, ki so v naših razmerah nujen pogoj za to, da bomo govorili slovensko tudi zunaj izključno slovenskega okolja. Poleg tega pa bi bilo treba omogočiti rabo slovenščine tudi na drugih področjih.

Važno vlogo pri uveljavljanju slovenščine bi lahko imela podjetja, ki ne poslujejo samo s slovenskimi strankami, njihovi lastniki pa so Slovenci. Slovenščina na napisu, ceniku, jedilnem listu, računu, na navodilih za rabo jezika, v reklamah... je najprej informacija o tem, da je v danem lokalno mogoče govoriti slovensko. Ob tem pa je še nekaj drugega. Dvojezični izvešek, obrazec itd. vpliva tudi na odnos ljudi do slovenščine: Italijani so z njim informirani o navzočnosti Slovencev na teritoriju — ta informiranost je pogoj za jezikovno strpnost — Slovincem pa omogoča, da doživljajo slovenščino kot jezik za javno rabo — in to doživljanje je pogoj za sproščeno rabo jezika v javnosti.

Za dolgoročno ohranjanje slovenščine v rabi bi bilo zelo pomembno, da se jeziku manjšine izbori status drugega uradnega jezika na celotnem avtohtonom slovenskem ozemlju — da se torej raba slovenščine razširi tudi na vse vrste stikov z javnimi uradi in službami. V zvezi s tem je treba povedati, da samo pravica na papirju še ni konkretna priložnost za rabo jezika. Javna raba slovenščine bo zares mogoča šele takrat, ko bo nad vrati občinske, pokrajinske ali deželne ustanove visel dvojezični napis, ko nas bo za okencem v uradu čakal dvojezični uradnik, na pultu pred njim pa dvojezični obrazci in navodila.

In nazadnje še to, za kar mislimo, da se nas ne tiče. V šolo z italijanskim učnim jezikom pri nas spadata tudi informacija o Slovincih in pouk osnov slovenskega jezika. Prav v večinski šoli se namreč odpravlja nestrpnost večine do jezika manjšine: kdor je informiran, razume, in kdor razume, je strpen. Zato pouk osnov manjšinskega jezika v večinski šoli ni samo pravica večine, ampak tudi pravica manjšine — namreč njena pravica do tega, da jo večinska skupnost tolerira.

Stališče ste zavezeli tudi do italijanske enostranske prekinitve sporazuma o priznavanju slovenskih diplom. Kakšne so možnosti, da se ta problem reši?

Pravico do izobraževanja v lastnem jeziku — od elementarnega do univerzitetnega — šteje stroka za eno od temeljnih manjšinskih pravic. Manjšina, ki se ji ta pravica odreka, je grobo diskriminirana.

Slovenski manjšini v Italiji pomeni izobraževanje na univerzah v Sloveniji edino možnost univerzitetnega izobraževanja v lastnem jeziku. Še posebej je po-

V DSI predstavili »Dosje Mačkovšek«

Redni ponedeljkov večer Društva slovenskih izobražencev je bil 29. maja posvečen predstavitvi knjige dr. Jere Vodusek-Starič »Dosje Mačkovšek«. V knjigi je prikazano protiokupatorsko delovanje nekomunističnih političnih skupin, ki se niso hotele vključiti v Osvobodilno fronto med drugo svetovno vojno v Sloveniji. Ta prikaz poteka ob osvetlitvi lika inž. Janka Mačkovška, pripadnika liberalne skupine, ki je deloval v sklopu Slovenske zaveze. Ta je bila ilegalna organizacija slovenskih nekomunističnih strank, ustanovljena brž po zasedbi Slovenije po italijanski oziroma nemški vojski. Mačkovšek je hkrati bil pomemben člen obveščevalne mreže v korist zahodnih zaveznikov. Zaradi svojega protiokupatorskega delovanja je bil odpuščen v nacistično taborišče Dachau, kjer je na začetku leta 1945 umrl.

Knjiga ima štiri poglavja. Vsebujejo Mačkovške osebne zapise, zapise s političnih sestankov v letih 1941-1944, poročila za jugoslovan-

Predavateljico je predstavil Ivo Jevnikar

(foto Kroma)

sko begunsko vlado v Londonu in nekatere listine, katerih neposredni avtor ni Mačkovšek. V knjigi je objavljen del dosjeja, ki ga je o Mačkovšku pripravila nekdanja jugoslovanska tajna policija UDBA.

Predavanje je poslušalo zares lepo število ljudi. Sodi v niz zgodovinskih srečanj, ki jih DSI prireja ob 50-letnici osvoboditve. Njihov namen je predvsem osvetliti nekatere strani slovenske polpretekle zgodovine, kar je bilo do zdaj večinoma ali popolnoma zamolčano, torej neznano. Avtorica knjige dr. Vodusek-Starič se je izkazala kot odlična predavateljica.

Narodna zavest, jezik, šola

membrno, da so tega izobraževanja deležni bodoči učitelji in profesorji slovenske šole, na prvem mestu seveda tisti, ki bodo učili slovenski jezik.

Prekinitev sporazuma o priznavanju slovenskih diplom je torej groba kršitev jezikovnih pravic slovenske manjšine. Dejanje dokazuje, da današnja jezikovna politika Italije do slovenske manjšine ni nič drugačna, kot je bila pred petintridesetimi leti. Tudi takrat je Italija nasprotovala sporazumu o priznanju jugoslovanskih univerzitetnih diplom, vladni generalni komisar za Tržaško pokrajino Palamara pa je v tajnem poročilu razložil, zakaj. Priznanje diplom bi namreč spodbudilo pripadnike slovenske manjšine, da bi se množično vpisovali na ljubljansko univerzo, po končanem študiju pa bi se vračali v Italijo s popolnim znanjem slovenščine in s slovenskimi govornimi navadami in bi zato zahtevali uvedbo slovenskega jezika v javno upravo, na sodišče, na natečaje itd. Zaradi vsega tega bi bila Italija prisiljena izvajati norme iz Posebnega statuta, ki določajo javno rabo slovenskega jezika...

In končno — italijanska prekinitev sporazuma o veljavnosti slovenskih diplom ni v nasprotju samo z naravnimi človekovimi pravicami in s civilizacijskimi normami, ampak tudi z obstoječim sporazumom o vzajemnem priznavanju diplom, ki sta ga leta 1983 sklenili Italija in Jugoslavija in ki je z aktom o notifikaciji nasledstva sporazumov med nekdanjo Jugoslavijo in Italijo iz leta 1992 postal sporazum med Slovenijo in Italijo. Zaplet s slovenskimi diplomami je torej rešljiv, le njegovo reševanje bi moralo postati prednostna naloga slovenske politike — tako matične kot manjšinske.

Zadnji dan posveta ste izglasovali izjavo, s katero protestirate proti ukinitvi dveh slovenskih nižjih srednjih

šol v Trstu. Kako se bo Vaše društvo opredeljevalo do tega vprašanja v prihodnje?

Vsaj dva razloga sta, da na tovrstne ukrepe reagiramo.

Prvi je načelne, formalne narave: manjšina ne sme dopuščati, da bi se kršili mednarodni sporazumi, ki določajo (že tako prenizko) raven njene zaščite.

Drugi razlog je vsebinski. Naša šola je že zato, ker je manjšinska, še posebej pa zaradi posledic nezadostne jezikovne zaščite manjšine, šola s specifičnimi potrebami. Te potrebe so raznovrstne; na tem mestu opozarjam samo na tiste, ki izhajajo iz naše jezikovne specifičnosti. Učenci slovenske šole izhajajo iz jezikovno močno razlikujočih se okolij, zaradi česar je njihovo znanje slovenskega (pa tudi italijanskega) jezika ob začetku šolanja zelo različno. Zlasti v vrstvu je treba posamezne otroke naučiti slovenščine tudi na novo; v osnovni šoli so potrebni diferencirani učni programi za pouk tako slovenskega kot italijanskega jezika; skozi vse šolanje mora šola nadomeščati jezikovni primanjkljaj, ki ga učenci prinašajo iz zunajšolskega okolja. Osnovna pogoja za uspešno učenje v takih razmerah sta individualizirani pouk in za delo v opisanih razmerah usposobljeni učitelji. Individualizirani pouk je seveda mogoč v dovolj majhnih razredih z več učitelji. Razmišljanje o jezikovnopedagoški usposobljenosti naših šolnikov pa odpira številna nova vprašanja, na primer o tem, kje naj se bodoči učitelji slovenske šole izobražujejo (in tu smo spet pri priznavanju slovenskih diplom), pa tudi o tem, ali ne bi bilo prav, da bi (po skandinavskem zgledu) postavili v slovenski vrtec in osnovno šolo vzgojitelju in razrednemu učitelju v pomoč še figuro profesorja slovenščine.

Vprašanja je postavila
Helena Jovanovič

3. Pomladni dan na Proseku

Skupnost Družina Opčine je prejšnjo nedeljo priredila 3. Pomladni dan, namenjen predvsem invalidom vseh starosti in ostarelim, ki so osamljeni in imajo malo možnosti, da bi preživeli dan na odprtem in v družbi. Srečanje se je pričelo že dopoldne, ko je bila na odprtem, na travniku v bivšem begunskem naselju na Proseku, sveta maša. Sledil je koncert ženskega pevskega zbora iz naselja San Nazzario, nato pa so udeleženci bili skupaj na kosilu. Pomladni dan se je nadaljeval tudi v popoldanskih urah z nastopom godbe na pihala in srečelovom.

* * *

Predstavnica Zveze slovenskih kulturnih društev Nives Košuta je bila izvoljena v vsedrjavni svet konfederacije ARCI. Na kongresu v Rimu so namreč povsem preuredili organizacijo, ki vključuje kulturna društva iz vse Italije.

Podelitev Flajbanovih štipendij

V novih prostorih Slovenskega dobrodelnega društva (SDD) so v preteklih dneh podelili štipendije in podpore iz sklada Mihaela Flajbana, ki jih Društvo vsako leto podeli najzaslužnejšim študentom.

Po uvodnem pozdravu predstavnika ocenjevalne komisije inž. Franka Pisanija je štipendije in podpore prejelo 8 študentk in študentov iz Trsta in Gorice: ti so Alenka Hrovatin, Metka Kodrič, Katja Tommasi, Martin Perrot, Vesna Cescutti, Maja Pečar, Magdalena Pahor in Miran Devetak.

(foto Kroma)

Vojni invalidi za mir

V gledališču Miela v Trstu so se v preteklih dneh srečali vojni invalidi Furlanije Julijske krajine. Namen srečanja je bil opozoriti javnost, zlasti pa mlajše generacije, da je vojno nasilje največja grozota, kar jih človeštvo lahko doživi. Vojni invalidi pa so živ dokaz trpljenja, ki ga vsaka vojna povzroča. Invalidi iz dežele, ki so na srečanje povabili tudi predstavnike vojnih invalidov iz Ljubljane, Nove Gorice, Reke in Zagreba, so obiskali Rižarno, na uradnem delu srečanja pa so izvolili novo vodstvo ter se domeni o raznih oblikah pomoči, ki bi jo radi nudili trpečim ljudstvom na Balkanu. Odločili so namreč, da bodo zbirali sredstva za nakup ortopedskih protez za mlade bobsanske invalide.

Spominski večer na goriškega kulturnega delavca Janka Kralja

V polni dvorani Katoliškega doma v Gorici je prejšnji teden potekal večer, posvečen politiku, publicistu ter javnemu in kulturnemu delavcu Janku Kralju, ki je bil v času fašizma zelo aktiven na Goriškem — med drugim je bil urednik Goriške Mohorjeve družbe — proti koncu vojne se je zatekel v Rim, kjer je umrl konec leta 1944. Na spominskem večeru je o njem spregovorila njegova hčerka Lučka Kralj, ki živi v Argentini. Orisala je očetov lik, obudila mladostne spomine nanj, ko dila otrok doživljala dobo fašističnega terorja in je bila venomer

v strahu, da bi odkrili očetovo delovanje. Dejala je, da vsega kulturnega, socialnega in političnega dela, ki ga je opravil v tistem obdobju, danes ne bo več mogoče v celoti opisati, ker je Janko Kralj delal v ilegali, torej tako, da je za seboj puščal čim manj sledov in pisanih dokumentov. To je tudi velika škoda za slovensko zgodovino, je dejala Lučka Kralj in obenem prosila vse prisotne, naj ji posredujejo dokumente o očetu, če kdo ve zanje.

Na srečanju so z recitacijo nastopili tudi Kraljevi vnuki, pela pa je moška pevska skupina Akord

iz Podgore. Lik in delovanje Janka Kralja sta z zgodovinskega vidika opisala Lojzka Bratuž in Tomaž Simčič. Poudarila sta predvsem, da bo treba delo in pomen tega goriškega političnega in kulturnega delavca šele ovrednotiti.

Večera, ki ga je organizirala Zveza slovenske katoliške prosvete, so se udeležili tudi predstavniki iz Slovenije. Prisotni so bili sekretar za Slovence po svetu Peter Vencelj, Rudi Merljak, konzul Republike Slovenije v Trstu Tomaž Pavšič in predsednik Slovenskih krščanskih demokratov Lojze Peterle.

Nova dolžnost, a tudi priznanje

Naš glavni in odgovorni urednik dr. Drago Legiša je bil v nedeljo, 28. maja, spet izvoljen v Vsedržavni svet Časnikarske zbornice v Rimu. To je že njegov četrti zaporedni mandat. Skupno s kolegom Paolom Rumizem je bil izvoljen že v prvem krogu volitev. Člani deželnega sveta Časnikarske zbornice pa bodo izvoljeni v drugem krogu volitev v nedeljo, 4. junija.

V zadnjem mandatu si je dr. Legiša prizadeval med drugim, da bi slovenski časnikarji-pripravniki lahko polagali državni poklicni izpit v materinem jeziku. V ta namen je na predlog Vsedržavnega sveta Časnikarske zbornice pristojni minister ustrezno dopolnil poslovnik, ki vsebuje norme za izvajanje temeljnega zakona o Časnikarski zbornici.

Našemu glavnemu in odgovornemu uredniku za uspeh, ki pomeni tudi priznanje, iskreno čestitam.

Kolegi iz uredništva

Ponudba za zблиžanje dveh generacij

»JAZ, KO BOM STAR«

»Jaz, ko bom star« je naslov nagradnega natečaja med dijaki osnovnih, srednjih in višjih šol tržaške pokrajine, ki ga je priredilo združenje Goffredo De Banfield (foto Kroma). S to pobudo so organizatorji skušali približati svetova ostarelih in doraščajočih, ki sta si z modernim tempom življenja vse bolj oddaljena. Komisija, ki jo je vodila Laura Abrami, je nagradila nekatere izmed nastopajočih na natečaju, med katerimi je bilo tudi veliko dijakov in dijakinj šol s slovenskim učnim jezikom. Ob tej priliki so izdali knjigo s 50-imi najboljšimi deli. Med nagrajenimi je bila tudi dijakinja tretjega razreda znanstvenega liceja France Prešeren Poljanka Dolhar.

Počastitev talcev na Proseku

Na železniški postaji na Proseku je bila pred dnevi spominska slovesnost v počastitev desetih talcev, ki so bili tam obešeni pred 51 leti. Na komemorativni svečanosti so ob zboru Vasilij Mirk in proseški godbi na pihala sodelovali še recitatorji amaterskega odra Jaka Štoka in taborniki s častno stražo. Spored pa je povezoval Matjaž Rustja, ki je na začetku tudi orisal tragični dogodek. V slovenščini je nato spregovoril predsednik krajevne sekcije Vsedržavnega združenja partizanov Italije ANPI Mario Briščik, v italijanščini pa predsednik pokra-

jinskega odbora ANPI Arturo Calabria.

Skoraj istočasno je bil na bližnjem proseškem letališču letalski miting, na katerem so si ljudje lahko ogledali turistična in muzejska letala iz prve in druge svetovne vojne.

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu, bo v ponedeljek, 5. junija, srečanje s teologom dr. Antonom Stresom, avtorjem knjige *Človek in njegov Bog*. Začetek ob 20.30.

»Vsi drugačni, vsi enakopravni!«

V petek, 2. junija bo v gledališki dvorani Kulturnega doma v Gorici (ul. Brass 20 — I) športno-kulturni večer, ki sta si ga omislila Športno združenje »DOM« (Gorica) ter Uprava samega Kulturnega doma, s pokroviteljstvom Solidarnostnega odbora za pomoč beguncev BiH iz Gorice. V prvem delu prireditve bo na sporedu zaključna telovadna akademija športno-ritmičnega odseka ŠZ DOM, kjer bodo nastopila vsa dekleta, ki se pri društvu bavijo s to športno panogo. Celotni ritmični program nosi naziv: »V Neptunovem kraljestvu«.

Drugi del večera pa je namenjen kulturni ustvarjalnosti. Najprej se bo predstavil 40-članski pevski zbor Nižje slovenske srednje šole »Ivan Trinko« iz Gorice pod vodstvom dirigenta prof. Stanka Jericija, nato pa še kulturna skupina begunskih otrok iz Gorenjske »IKAR«, s posebno gledališko predstavo — mirovne vsebine — »Povodni mož«, avtorice Brede Rovšek. S to predstavo so mladi begunci že nastopili na številnih odrih v Sloveniji, kot tudi v Avstriji in Italiji ter povsod želi nadvse laskave pohvale.

Večer, ki se bo pričel ob 20. uri, bo potekal pod geslom »Vsi drugačni, vsi enakopravni!«

* * *

»Beli priročniki v Ljubljani

V dvorani Slovenske matice v Ljubljani so v sredo, 31. maja, predstavili štiri nove knjige iz niza »belih priročnikov«, ki jih izdaja Krožek za družbena vprašanja »Virgil Šček« v Trstu.

Spregovorili so avtorji posameznih knjig Nadja Magajna, Aleš Breclj, Marko Tavčar in Ivo Jevnikar. Uvodoma je predsednik krožka dr. Rafko Dolhar kratko orisal njegovo delovanje ter predstavil pisce vseh štirih knjig.

Novice iz Laškega

V nedeljo, (21.5.) so verniki iz Laškega in Doberdoba šli na izlet z ladjo po gradeški laguni. Ta in maranska sta edini laguni v naši deželi. Nista sicer tako znani kot močvirnati kraji v deželi Camargue v Južni Franciji, kljub temu pa imajo podobne lepe pokrajine. Laguni merita približno 16.000 hektarov.

Izletniki so odpluli iz Gradeža z velikim motornim čolnom Cristina in so se poleg neštetiht otočkov ob naravnem in delno umetnem kanalu usmerili proti otoku Porto Buso, ki spada pod občino Gradež. Spremljal jih je dr. Kajetan Kravos, ki je kot sposoben ekološki operater posredoval kopicu podatkov o tej edinstveni obalni morski naravi, o nastanku otočkov, o flori in favni in o ribičih, ki tu služijo kruh. Razumljivo je, da sta obe laguni postali tudi privlačni turistični točki, predvsem za tiste, ki jih zanima ogled številnih vodnih ptic in bogatega rastlinja.

Na otoku je daroval sv. mašog. Kodelja. Popoldne so si izletniki ogledali bližnjo okolico, ki meji z videmsko pokrajino oz. z maransko laguno in ki je več stoletij bila tudi državna meja z beneško republiko. Tam se izliva tudi reka Stella, najvažnejša ponikalnica v furlanski nižini, po kateri plujejo tudi trgovske ladje in kjer dobimo edino morskoprsta nišče ob reki v naši deželi.

Karlo M.

Lazarist Lojze Grilj - zlatomašnik

V nedeljo, 28. maja, je v župnijski cerkvi sv. Jurija v Mirnu potekala posebna slovesnost. Tamkajšnji rojak, lazarist Lojze Grilj, ki deluje v Sassariju na Sardiniji, je namreč obhajal slovesnost zlate maše. V času, ko je bil posvečen v duhovnika, so bile razmere zelo neurejene in zapletene, kljub temu pa je domačinom septembra 1945 uspelo, da so za silo uredili romarsko cerkev Žalostne Matere božje na Mirenskem Gradu, v kateri je prvič po vojni maševal prav jubilat in tako nemoteno obhajal svojo novo mašo.

Lojze Grilj že od časa študija dalje pripada italijanski provinci lazaristov, služboval je v raznih krajih Italije, veliko let pa deluje na Sardiniji. Na slovesnost zlate maše v Mirnu je že v soboto zvečer opozarjalo pritrkovanje, pred župnijsko cerkvijo pa je bil postavljen slavalok. Za nedeljsko slovesnost se je pred oltarjem v Mirnu poleg jubilarja zbralo več mirenskih rojakov — duhovnikov, prisotni pa so bili tudi zastopniki misijonske družbe lazaristov. Slavnostni govornik je bil Aleksander Lestan, župnik v Černičah, sicer sam iz Mir-

na. Slovesnost je olepšal domači cerkveni pevski zbor pod vodstvom Andreja Budina in ob orgelski spremljavi Antona Klančiča, izkazali pa so se tudi pritrkovalci.

Zlatomašniku Lojzetu Grilju želi ob jubileju vse dobro tudi naš list.

M.V.

Srednjeevropska pobuda v Trstu

V Trstu bodo v prihodnjih mesecih odprli sedež stalnega tajništva srednjeevropske pobude, ki združuje 11 držav. Predstavniki so na nedavnem zasedanju izrazili povoljno mnenje in tudi svoje odobravanje zaradi izbire, saj je Trst, ki je po svoji geografski legi postavljen v srce Evrope, zelo primeren za sedež tega mednarodnega organizma.

Izvedenci so si v Trstu tudi že ogledali razna poslopja, v katerih naj bi v prihodnjih mesecih, verjetno že jeseni, odprli novo tajništvo. Najprimernejša sta, kot kaže, Vila Hausbrandt ter neko večje poslopje v Ulici Genova.

Družinska psihološka knjižnica

(4)

Osamljenost (dr. Tony Lake)

Toda če zbežimo pred krizo, se tudi odmaknemo od ljudi. Če smo osamljeni, ostanemo osamljeni tudi, če zbežimo. Druga reakcija je boj. Če beg pomeni, da smo dali prosto pot strahu, pomeni boj, da smo pustili prosto pot jezi. Če se bojujemo in zmagamo, nas morda nikoli več ne bodo nadlegovali, toda, čim več napadalnosti uporabimo, tem manj je verjetno, da se nam bodo sploh kdaj še približali. Nekateri se bojujejo pošteno, drugi nepošteno. Za take ljudi je boj način življenja. Odzivanje z begom in odzivanje z bojem si pride ta včasih pri človeku navkriž, in to ima za posledico tretjo reakcijo, na krizo-odzivanje z otrplostjo. Ljudje otrpnejo na različne načine. Eden je ta, da se izmenjujeta boj in beg, vendar ne prevlada nobeden. V enem trenutku si želimo pobeževati, v drugem hočemo nekoga prizadeti.

Vse tri reakcije — beg, boj in otrplost — so v nekaterih okoliščinah primerne, vse tri pa so lahko tudi samouničevalne. Vsi ti načini vedenja so del živalske narave v vsakem človeku, del po dedovanega nagona, ki je ohranjal ljudi, ki so živeli pred nami. Te nagone moramo nadzorovati.

V otroštvu se naučimo nadzorovati tisto, kar se vidi in ne tistega, kar čutimo. Naučimo se prikrivati svoja

čustva. Če smo jezni, tega ne pokažemo, kadar nas je strah, to skrijemo, postopoma se naučimo obračati jezo in strah v svojo notranjost. Osamljenost nas torej zgrabi v svoj primež s pomočjo teh samouničevalnih nagnjenj, ki so v resnici težnje po samoohranitvi, ki so se obrnile v napačno smer. Za vse to je samo ena rešitev, in sicer ljubezen. Tisti, ki niso osamljeni, niso ljudje brez strahu ali jeze. Včasih se bojujejo včasih zbežijo ali otrpnejo, vendar kljub svojemu strahu ljubijo, ljubijo kljub jezi. Ljubezen je edini način, ki daje ljudem trajno vrednost, kajti ljubezen ceni vse, kar oni so, ne pa vsega, kar počno. Vse okrog nas so na žalost ljudje, ki si ne upajo ne dati ne vzeti preveč. Obvladujejo se. Bilo bi bolje, da bi drznili tvegati, da vas bodo ljubili zaradi tega, kar ste, in ne zaradi tega, kar počnete.

V vseh nas je nagon po ohranitvi lastnega življenja, po tem, da bi obvarovali voljo do življenja, da bi prispevali lastno preživetje k skupnemu preživetju naše vrste. Vsega tega ne moremo storiti sami. Če lahko delimo z nekom le delček vsega tega, bo ta delček živel naprej, nekje drugje, pa čeprav le za kratek čas.

Jelena Stefančič
(konec)

Pomembna pobuda za celotno našo skupnost

Zahvala organizatorjev Slovenske Eurošole

Člani organizacijskega odbora slovesnega praznovanja 50. obletnice obnove slovenskih šol v Italiji — Slovenske Eurošole '95, zbrani na seji dne 23. maja 1995 v prostorih nižje srednje šole F. Levstika na Proseku, se želijo zahvaliti vsem, ki so na kakršenkoli način prispevali k uspehu tega velikega praznika naše šole.

Morda se šele danes zavedamo pravega pomena in razsežnosti, ki jih

šem, ki so pripomogli k dobremu počutju naših gostov iz Evrope; vodičem, ki so jih štiri dni požrtvovalno spremljali; Zvezi slovenskih kulturnih društev, Zvezi slovenskih športnih društev v Italiji ter skavtom in tabornikom, ki so uspešno sodelovali pri izpeljavi pobude; vsem športnim in kulturnim društvom, ki so gostom omogočili, da so bolje spoznali našo stvarnost; in nenazadnje vsem tistim, ki so v drugi vrsti neopazno in v tišini spremljali naše delo. Vsem naj gre naša topla zahvala.

Slovensko kulturno društvo
Primorec - Trebče

vabi na

vaški praznik

ki bo 2., 3. in 4. junija ob nogometnem igrišču »Griža« v Trebčah.

Igrala bosta ansambla Keydea in Kraški kvintet ob dobro založenih kioskih.

Vabljeni!

je ta pobuda imela ne le za slovensko šolo, marveč za vso skupnost in vso deželo. Duh medsebojne povezanosti, spoštovanja različnega, duha evropskega sožitja je v štirih dneh praznovanja preplaval naša mesta in vasi, naše ulice, domove, šole in dvorane ter pušča za seboj trajno sled.

Zaradi vsega tega se zahvaljujemo vsem predstavnikom oblasti tostran in onstran meje, ki so nam omogočili praznovanje; vsem organizacijam, podjetjem, bančnim in drugim ustanovam ter posameznikom, ki so nam s svojimi prispevki priskočili na pomoč; vsem šolnikom, učencem in star-

Pelhanov obisk v Gorici

Vodstvo Kulturnega doma v Gorici je v tiskovnem poročilu pozitivno ocenilo obisk, ki ga je pred dnevi tam opravil slovenski minister za kulturo Pelhan.

Predsednica Kulturnega doma Nada Sancin, ravnatelj Igor Komel, tajnik Slovenske kulturno gospodarske zveze Boris Peric in senator Darko Bratina so ministra seznanili z bogato dejavnostjo, ki jo ustanova opravlja že 14 let, ponuja pa jo ne le slovenskemu, temveč tudi italijanskemu goriškemu občinstvu. Zahtevno prilagajanje prostorov novim zakonskim predpisom so v glavnem že izvedli.

Minister Pelhan je pohvalil poslanstvo Kulturnega doma, predlagal pa je še nove dejavnosti, ki bi lahko povezovala Gorico in Novo Gorico, recimo, na univerzitetnem področju, glede filmske, likovne in glasbene umetnosti.

Slastne mačkoljanske češnje

V Mačkoljah je tudi letos lepo uspel Praznik češenj, ki ga prireja domače prosvetno društvo. Obisk je bil, kot pričakovano, dober, s češnjami pa se niso »sladkali« le otroci (foto Kroma). Na prireditvi je spregovoril tudi predsednik društva Danjel Novak, ki se je spomnil 50-letnice osvoboditve ter se poklonil žrtvam.

Lev Detela

Tri dunajske razstave o Slovencih in Sloveniji

V Architektur-Zentrum Wien na Dunaju, vodilnem informacijskem središču avstrijskih arhitektov, so maja 1995 odprli razstavo o **Ivanu Vurniku**. Za Slovence, ki so se z arhitektom **Vurnikom** nedavno srečali v **Cankarjevem domu** v Ljubljani, ni to nič posebno novega, čeprav je priučjoča razstava priznanje za slovensko arhitekturo na sploh. **Vurnik** je bil prav tako kot **Plečnik** na Dunaju učencem secesijskega prenovitelja arhitekture **Ota Wagnerja**.

Na razstavi je poudarjen **veliki trikotnik nove slovenske arhitekture**, ki ga sestavljajo **Jože Plečnik**, **Maks Fabiani** in **Vurnik**. S pomočjo fotografiskega gradiva, preglednic in maket so predstavljene glavne poteze **Vurnikovega** stavbarstva in v umetnosti, kot jih je uresničil na **sokolskem domu Tabor** v Ljubljani, tamkajšni **zadružni banki**, **Narodnem domu** v Kranju, na **spomenikih padlim** v prvi svetovni vojni v Bohinjski Beli, v Črnučah in drugod.

V prostorih Avstrijske akademije **znanosti** v poslopju stare univerze je opozorila na številne zgodovinske stike med Slovenijo in Dunajem razstava, ki sta jo pripravila **Dunajski mestni in deželni arhiv** in **Zgodovinski arhiv Ljubljane**.

Obiskovalec se seznanja z zgodovinskim razvojem cestne in železniške povezave med Slovenijo in Dunajem, z izobraževalnimi in upravnimi ustanovami na Dunaju in Sloveniji do konca prve svetovne vojne, z arhitektonskimi značilnostmi starih šolskih stavb na obeh področjih. Predstavljene so nekatere vodilne slovenske osebnosti iz politike, gospodarstva in kulture, ki so se šolale ali živele v nekdanji prestolnici avstrijske monarhije.

Na tretji razstavi v dunajskem **slovenskem kulturnem središču Korotan** razstavlja leta 1946 v Avstriji rojeni slikar in kipar **Max Gangl** svoje v močnih barvah neopresionistično učinkujoče pokrajine, nastale na potovanjih v Algarve, Toskano ali v Slovenijo.

Zanimiva je tehnika. **Gangl**, ki je sorodnik ob koncu avstroogrške monarhije znanega slovenskega pisatelja **Engelberta Gangla**, slika na papirju iz Vevč pri Ljubljani, kjer je ena od zadnjih evropskih delavnic ročnega papirja. Istočasno razstavlja različne kubistično igračkaste male plastike in gibajoče se objekte v načinu **Giaccomettijeve** umetnosti.

V Korotanu so na ogled tudi **Plečnikove** slike in risbe iz arhitektovega dunajskega obdobja.

Mednarodni simpozij o izseljenstvu

Dne 18. in 19. maja je v Portorožu okrog trideset slovenskih in tujih strokovnjakov razčlenjevalo razvejani problem izseljenstva. Na interdisciplinarnem simpoziju Inštituta za izseljenstvo Slovenske akademije znanosti in umetnosti sta sodelovala tudi dva raziskovalca iz Zvezne republike Nemčije, profesor **dr. Antonius Holtmann** z univerze Carla von Ossietzkega v Oldenburgu in predsednik podpornega društva Nemški izseljenški muzej — Deutsches Auswanderermuseum v Bremerhavnu **Jürgen Rudolff**, ki je prebral razpravo odsotne **Karin Schultz** o izseljevanju vzhodnoevropskih Judov v Združene države Amerike pred prvo svetovno vojno. Že omenjeni politolog **dr. Holtmann** je govoril o nemškem izseljevanju v Ameriko v prejšnjem stoletju, kot ga zrcalijo poročila v časopisu »Oldenburgische Blätter«. Vedeti moramo, da se je iz Evrope z željo po izboljšanju življenjskih razmer izselilo veliko število Evropejcev, med temi v Združene države Amerike kar sedem milijonov Nemcev.

Tudi poljski, hrvaški ali slovenski udeleženci so poročali o želji izseljenca, da bi našli srečno deželo, v kateri bi lahko živeli v miru in brez večjih gmotnih skrbi.

V ospredju simpozija je bil problem navzkrižja med mitom idealne predstave o obljubljeni novi deželi in dejansko resničnostjo. V tem sklopu je **Marija Jurič-Pahor** z Inštituta za narodnostna vprašanja v Trstu psihološko analitično razčlenjevala problem kulturnega šoka v izseljenstvu. Iz Trsta sta sodelovala še **mag. Majda Kodrič** o slovenskih izseljenkah v Ameriki in zgodovinar **Aleksej Kalc**.

Medtem ko so razmeroma na veliko razpravljali o Ameriki in Avstraliji, so se povečini le obrobno dotaknili drugih področij izseljevanja, na primer v najbližje evropske dežele.

Pač pa je za obilo zelo različnih analiz poskrbel specifični slovenski problem politične emigracije v Argentino. Zdomstvo se namreč od splošnejšega in širšega pojava izseljenstva loči zaradi dodatnih političnih travmatičnih obremenitev. **Marko Jenšterle** iz Ljubljane je v tej zvezi nekoliko enosmerno govoril o argentinski zaprtosti v mit nespremenjene domovine, avtor tega poročila pa je razčlenil mit izgubljenega v dolgo časa v Sloveniji tabuizirani zdomski književnosti kot problem izkoreninjenosti ob prilagajanju novemu življenjskemu prostoru.

L. Detela

Solidarnostni mozaik

Pred tržaškimi županstvom si je bilo mogoče prejšnji teden ogledati **velik mozaik v spomin na časnikarsko ekipo RAI — Oto, Lucchetto in D'Angela** — ki so izgubili življenje v Mostarju. Umetnino so izdelali v **Spilimbergu** po osnutku **Giorgia Celibertija**. **Kamenčki** so bili simbolično naprodaj, izkupiček pa so pobudniki namenili **dobrodelni ustanovi, poimenovani po treh žrtvah**.

Posvet o branju za mlade

Tržaška knjigarna je priredila v sodelovanju z založbo **Mladinska knjiga** posvet o čitavi, tudi šolskem, za otroke, stare od 9 do 14 let. Posvet je bil namenjen predvsem učiteljem in profesorjem, a tudi staršem, ki bi radi pri svojih otrocih vzbudili ljubezen do branja. Srečanja so se udeležili urednik in pisatelj pri Mladinski knjigi **Miha Mate**, svetovalka Zavoda za šolstvo Republike Slovenije **Alena Kozinc** ter izvedenci **Mladinske knjige**. Ob tej priložnosti so tudi odprli razstavo mladinskega čtiva.

Rudarska kapela v Idriji

V Idriji so predali javnosti **rudarsko kapelo svete Trojice**. Staro kapelo je prvič blagoslovil **goriški nadškof Mihael Attems** pred 243 leti. Zadnjih 30 let je bila zasuta, rudarji pa so jo obnovili s pomočjo strokovnjakov in v svojo sredo povabili **koprškega škofa msgr. Piriha**, naj jo ponovno blagoslovi. Oltar je še izviren iz 18. stoletja, ob upodobitvi sv. Trojice pa sta na njem še kipa **rudarskih zavetnikov svete Barbare in svetega Ahaca**.

Kapela je v tistem delu rudnika, ki bo ostal odprt za turistične namene. Ostalo postopoma zapirajo, in prav pred kratkim so zadnjič zakurili v talilni peči za živo srebro.

Kapela je za najstarejšim v Evropi ohranjenim vhodom v rudnik. Mimo nje so se nekoč rudarji spuščali v podzemeljske globine.

Trg Unità je postal Trg Guttenberg

Na tržaškem Trgu Unità bo do 4. junija stal šotor, v katerem so našle mesto knjige vseh vrst. Prireditelj, poimenovana **Trg Guttenberg**, se je začela 26. maja. V okviru tega srečanja so predstavili vrsto del. Prisotni so bili tudi slovenski avtorji in slovenske knjige. (foto Kroma)

ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV

vabi na

Koncert izbranih otroških in mladinskih zborov z območnih revij Primorske

ki bo v Kulturnem domu v Trstu
v soboto, 3. junija, ob 20. uri.

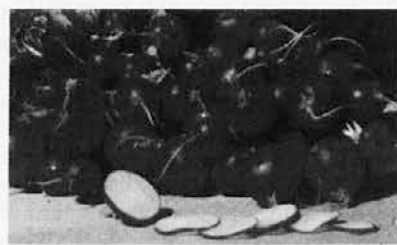
Redkvice - dragocena povrtnina spomladanskih dni

Redkvice so sicer znana in cenjena, a premalo razširjena povrtnina. Zaradi hitre rasti, bogate vsebnosti vitaminov in prijetnega, nekoliko rezkega okusa, so dobrodošla obogatitev najrazličnejših solat. Lepa živo-rdeča barva nekaterih sort pa je včasih razlog, da jo uporabijo tudi za okrašanje narezkov in krožnikov z najrazličnejšimi mesnimi jedmi.

V naših krajih gojimo redkvice navadno v zgodnji spomladi. Prav gotovo pa so redkvice ena prvih povrtnin, ki se sveže pojavijo na trgu.

Redkvice so povrtnina s kratko rastno dobo in dobro prenašajo nizke temperature. Zato jo lahko že februarja sejemo v neogrevanem, a zavaranem prostoru. Minimalna temperatura, da seme vzklije, je od 3° do 5° C, najbolje pa kali, ko temperatura doseže 12° do 20° C. Ob ugodnih razmerah redkvice skalijo v tednu dni, ko poženejo prvi list pa prenesejo tudi temperature do -5° C. Ugotovili pa so, da če je redkvica dalj časa izpostavljena temperaturam nad 25° C podnevi in več kot 10° ponoči ob najmanj 12-urni osvetlitvi, navadno požene cvetno steblo.

Rdeče redkvice imajo rade humusna tla, ne prenesejo pa gnojenja s svežim hlevskim gnojem, ker povzročajo pokanje glavice in poveča možnost nekaterih obolenj. Zato svetujejo, da redkvice sejemo na gredice, ki so bile sicer dobro pognojene pri prejšnji kulturi. Mnogi svetujejo izključno rabo umetnih gnojil, vsekakor pa takih, kjer prevladuje kalcij in je v njih čim manj dušika. Redkvica torej najbolje uspeva v okolju, ki je dovolj vlažen in ob kratkem dnevu, ker drugače gre v cvet. Zato bomo to zelenjavo zalivali pogosto, a z malo vode, saj suša zaustavi oblikovanje in debelitev glavice. Pretirana moča pa povzroča pokanje glavice. Redkvice navadno sejemo v vrste na 10 do 15 cm narazen. V zadnjih časih se uporablja vse bolj t.i. trakasto seme. Nekateri semenske

industrije namreč poskrbijo, da vstavijo kakovostno in kalibrirano seme na posebne trakove, na že določeno razdaljo, kar omogoča optimalno izkoriščanje semena in prostora. Pri gosti kalitvi bi namreč morali redkvice redčiti, še preden bi se začele debeliti.

Poznamo več vrst redkvic. Razlikujejo se po obliki in barvi glavice. Redkvice so lahko rdeče, bele ali rdeče in bele, podolgovate, ploščate okrogle in čisto okrogle. Njihov videz je torej zelo različen. Po okusu pa so v glavnem zelo podobne. Redkvice so zelo priljubljene tudi v t.i. mešanih kulturah, saj so zaradi kratke vegetacijske dobe dragocene v rastlinskih združbah, ker jih bomo pobrali, še preden se bodo druge povrtnine razrasle. Na isti površini bomo tako dobili vsaj dva pridelka istočasno. Če bi jih sejali v sedanjem času, izberimo bolj severno stran vrta, poskrbeti pa bomo morali za senčenje in redno, a ne pretirano zalivanje.

Srednja šola Ivan Trinko v Gorici toplo vabi ob 50. obletnici osvoboditve in obnovitve slovenskega šolstva v Italiji na zaključno šolsko prireditev **Tvoje bogastvo Moje bogastvo, Naše bogastvo**, ki bo v goriškem Kulturnem domu v soboto, 3. junija, ob 20.30.

Ob 30-letnici uvedbe slovenskega jezika v bogoslužje

Slovenska župnijska skupnost v Rojanu vabi na kulturno prireditev ob 30-letnici uvedbe slovenskega jezika v bogoslužje in radijskega prenosa nedeljske maše iz cerkve v Rojanu (1965-1995).

Prireditev bo v nedeljo, 4. junija, ob 20. uri v Marijinem domu v Rojanu, ul. Cordaroli 29.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

Drago Legiša

Komunizem: izluzija kratkega stoletja

»Te knjige ne bi napisal, če komunizem ne bi bil izginil pred mojimi očmi in če ne bi iznenada postal predmet zgodovine. Presenečata pa imaginarna moč ideje in njena kratkotrajnost, saj je 70 let za zgodovinarja zares kratka doba.«

Tako je izjavil francoski zgodovinar François Furet v Rimu, kjer so pred dnevi predstavili njegovo knjigo »Preteklost neke iluzije — Komunistična ideja v 20. stoletju«, ki je v italijanskem prevodu izšla pri založbi Mondadori (Il passato di un'illusione — L'idea comunista del XX secolo, Mondadori, 640 strani, lit. 39.000).

Komunizem se začel, pravi Furet, s prvo svetovno vojno leta 1914 in se konča leta 1991 z razpadom Sovjetske zveze. Sklicujoč se na besede, ki jih je bil izpustil marksistični mislec Eric Hobsbawm, avtor poudarja, da pomeni razpad ZSSR konec neke dobe. Ruski predsednik Jelcin pa da je »grobar komunizma in hkrati grobar tega stoletja«.

V Furetovi knjigi so opisane iluzije imaginarnega socializma in zločini udejanjenega socializma, a je hkrati podana zgodovina fašistične more. »Med komunizmom in fašizmom vlada razmerje sovražstva in zavezništva; sta sovražnika, ker se sklicujeta na različni filozofiji: eden na demokratični univerzalizem, drugi na partikularistično ideologijo nacije in, v nacistični varianti, na ideologijo rase. Čeprav sta odločna nasprotnika, imata skupnega sovražnika: meščansko demokracijo.«

Za fašiste je komunizem končna postaja kapitalizma, za komuniste pa je fašizem zadnja postaja liberalizma. Ker imata skupnega sovražnika, sta jim dovoljena začasna zavezništva. Tako lahko razumemo, zakaj je komintern (Komunistična internacionala) pomagala Hitlerju na oblast, kot tudi razumemo sporazum, ki sta ga leta 1939 v imenu Stalina in Hitlerja podpisala zunanja ministra Molotov in von Ribbentrop. Drugo obdobje svetovne vojne je potisnilo v pozabo prva leta sovražnosti, ko se je Hitler bojeval ob podpori ZSSR; Hitler in Stalin sta si med drugim razdelila Poljsko. Po letu 1945 pa se je vseh Evropejcev lotila kolektivna starostna amnezija.

Ko govori o fašizmu, najprej zavrača marksistično zgodovino, po katerem je fašizem divja reakcija prestrašene buržoazije, prestrašenega meščanstva. Furet piše, da je fašizem dejansko osvobodil evropsko politično desnico protirevolucionarne hipoteke, kar naj bi bila njegova velika iznajdba. Kdor ima fašizem za navadno reakcijo kapitala, si ne more razložiti, zakaj je privlačeval

množice. Marksistično zgodovino pisje Furet graja, ker hoče vse razložiti le z ekonomskimi in družbenimi kriteriji, medtem ko povsem ignorira človeški element, ki pa je po avtorjevem mnenju izredno važen. »Brez Lenina — prvi — bi verjetno imeli februarjsko revolucijo, a ne oktobrsko. Če pa brišemo mesec oktober leta 1917, smo ob dobrušen del 20. stoletja.«

Avtor se sprašuje, zakaj je ta iluzija preživela svojega glavnega sovražnika, to je fašizem. Odgovor je naslednji: Najprej je treba ugotoviti, da je ZSSR zmagovalka druge svetovne vojne. S tem je na zunaj pridobila značaj demokratične države. Njena verodostojnost se je zamajala šele z odkritji Nikite Hruščova leta 1956, a komunistična ideja je za svoje nadaljnje širjenje ubrala druga pota. Filozofski intelektualci na Zahodu so se začeli navduševati za Mao-cetungo in Fidel Castra. Tako se je ohranjala skrivnost tega našega »kratkega« stoletja, skrivnost ideje, rojene v Nemčiji in Franciji, ki pa se je nato »učlovečila« na tujem.

Komunistično iluzijo sta ubila voditelja ZSSR, najprej Hruščov in nato Gorbačov, kar je gotovo velik nesmisel. Intelektualce na Zahodu pa še dalje slepi ideološki opij, pravi Furet.

Na predstavitvi Furetove knjige v Rimu je sodeloval tudi italijanski zgodovinar Renzo De Felice, ki velja za enega najboljših poznavalcev fašizma. »Fašizem in komunizem, je dejal De Felice — sta se rodila in sta se razvijala v razmerju recipročne odvisnosti. Šlo je za dvojni obraz revolucionarne iluzije 20. stoletja. Njun razvoj seveda nato poteka po različnih poteh. A le delno. Obstaja namreč skupen sovražnik: demokracija. Tako fašizem kot komunizem — pravi De Felice — hočeta vplivati na nadaljnji razvoj vsega človeštva. »Sen novega človeka je odmev, ki se sliši tako v Moskvi kot v Rimu.«

Na koncu še vprašanje o nacionalsocializmu: se ta pojav more priličiti ostalima dvema, se pravi fašizmu in komunizmu? V čem je specifika nacizma? Prav gotovo ne samo v antisemitizmu. Kakšen je bil cement, ki je spajal nemško družbo s Hitlerjem? De Felice postavlja naslednjo hipotezo: »Ideologizacija po prvi svetovni vojni je v nemškem narodu rodila tragično utvaro, da je nacizem edino učinkovito sredstvo, ki lahko reši nemški narod, prepreči njegovo deklasacijo in njegov razkroj.«

François Furet se je rodil leta 1927. Leta 1949 se je vpisal v Komunistično partijo Francije, iz katere je izstopil po šestih letih, ko so sovjetski tanki zadušili upor rodoljubov na Madžarskem. Posvetil se je študiju in danes velja za najboljšega poznavalca zgodovine francoske revolucije.

Med drugim je bil več let ravnatelj »École des hautes études en sciences sociales« (Šola visokih študijev družbenih ved). Zdaj je profesor na univerzi v Chicagu v ZDA.